

מתורתו של צדיק אביר יעקב

משנתו של מרן רבי יעקב אביחצירא זי"ע | על דרך הפשט
לקט דרושים ומאמרים, בכיבוד פשט מצוות התורה וענייני עבודת השי"ת
שנלקטו מכל ספריו הק'

בס"ד, פר' קרח תשפ"ה

בית יעקב

מעלת הבכורה והסכנה הטמונה בה

חטא קין בכור אדם.

לאחר שחטא ראובן עבר התיקון לידי יתרו אולם, לאחר שחטא ראובן במעשה בלחה, ובלבל את יצועי אביו, נלקחה ממנו זכות התיקון, ועברה ליתרו חותן משה, הנקרא 'חבר הקניג', אשר ממנו החל תקונו של קין. על כך אמר לו יעקב אביו לפני מותו (בראשית טו א) "ראובן בכרי אתה", ומתחלה ראוי היית לתקן את חטאו של קין שהוא בכור כמורה, אך מכיון שחטאת, והפסדת את מעלת הבכורה, ממילא "יתר שאת" - הוא יתרו, שיטא את חטאו של קין, יתגבר על הפסיון ויתקן את החטא.

רצונו של קרח לצרף אליו את בני ראובן

מעתה מתבאר היטב מפני מה רצה קרח לצרף אליו את בני שבט ראובן, כי מאחר וראה שנתעברה בו נשמת קין, וחשב שיוכל לתקנה, אסף עמו את ראשי שבט ראובן כדי שישלימו את מה שלא הספיק אביהם לעשות.

רמו הענין בטענות החולקים על משה ואהרן

על כך נאמר כאן בפתוב: ויקמו לפני משה - תבת ויקמו' עולה בגימטריא כחשבון תבת 'בקין' (162), כי עקר קימתם היתה משום חטא קין שחפצו להשלים את תקונו. וטענתם אל משה ואל אהרן היתה בלשון 'רב לכם' - כלומר, נעשה קרח רב וגדול יותר מכם, בכך שנתעברה בו נשמת קין. ועוד, 'כי כל העדה כלם קדשים' - וכבר נתקנה גם נשמתו של הבל שהיתה בקרח ובמשה, ובזה בא תקון לכל עדת ישראל, שהם מניצוצות נשמתו של הבל. ולכן טענו החולקים, 'מדוע תתנשא על קהל ה' - כי התבות 'קהל הויה' עולות בגימטריא כחשבון תבת 'קין' עם הכולל (161), ולכן חשבו כי על כל הקהל מטל תקון חטאו של קין. אמנם לו חכמו השכילו כי גם תקונו של קין צריך להיות על ידי משה רבנו, בכך שיתבטלו אליו כל קהל עדת ישראל, ובראשם קרח - שבו נתגלגלה נשמת קין, וכשם שתקן משה את נשמתו של הבל המתגלגל בו, כך היתה גם נשמת קין באה לידי תקון על ידו.

יראת יעקב

בקשת מרע"ה שלא יזכור להם י"ג מידות

ויחזר למשה מאד ויאמר אל ה' אל תפן אל מנחתם (טו טו)

תמיהה בבקשת 'אל תפן אל מנחתם'

יש לדקדק, מהיכא תיתי ותסק אדעתין שיפן ה' אל מנחתם עד שיאמר לו משה רבנו עליו השלום אל תפן אל מנחתם. ואם יחזור בתשובה ודאי שיפן ה' אל מנחתם, דידו פשוטה לקבל שבים, ומשה רבנו עליו השלום היה מבקש שישובו בתשובה:

ויש לישב על פי מה שפרש רש"י זכרונו לברכה (לעיל טו יח), דכשעלה משה רבנו עליו השלום למרום מצאו להקדוש ברוך הוא שהיה כותב ה' ארך אפים, אמר לו משה, לצדיקים. אמר לו הקדוש ברוך הוא אף לרשעים. אמר לו רשעים יאבדו, אמר לו חייך שתעמד על דבר זה, וכשחטאו ישראל פתח משה בארך אפים, אמר לו הקדוש ברוך הוא והלא אמרת לי לצדיקים, אמר לו משה והלא אמרת לי אף לרשעים. ודברך מלכנו הוא האמת והקים לעד, ומיד וינחם ה' (שמות לב יד). ועוד אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה רבנו עליו השלום שבגריית ברותה לשלש עשרה מדות שאינן חוזרות ריקם (ראש השנה טז). ועל זה נתיירא משה ואמר אל תפן אל מנחתם, לא תזכר להם שלש עשרה מדות ותהיה ארך אפים להם:

והנה שלש עשרה מדות, 'אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת וצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקח' (שם לד יז), והנה ראשי תבות דשלש עשרה מדות אלה גימטריא תנ"ה, והם חשבון שלשה אה"ה במלואיהם שהם באמא, והנה כשתוסיף שלשה כוללים של שלשה שמות אה"ה על חשבון תנ"ה הוי 'נחת', לרמוז דעל ידי אמירת שלש עשרה מדות נעשה נחת רוח לפניו יתברך ומאריך אפו ועובר על פשע. והנה ויאמר אל ה' אל תפן אל מנחתם ראשי תבות גימטריא 'נחת' עם הכולל, רומז לשלש עשרה מדות כאמור, שאמר להקדוש ברוך הוא שלא יזכר להם ברית שלש עשרה מדות ויאריך אפו עמהם, וזהו אל תפן אל מנחתם שהם שלש עשרה מדות:

קורח ועדתו עברו במזיד

והטעם שלא יזכר להם שלש עשרה מדות, משום דהם פושעים ומורדים במזיד, שיודעים האמת ורצו להחזיר האמת שקר, ראשי תבות אל תפן אל מנחתם [אמת], ודהינו כשם שהם לא רצו לנטות אחר האמת רק עוברים עליו במזיד, גם אתה לא תזכר להם ברית שלש עשרה מדות שכתוב בה 'אמת'. ונעשה בהם הקדוש ברוך הוא משפט כתוב, עד שידעו כל ישראל והכירו כי ה' אמת ומשה אמת והתורה אמת, וכל מה שאומר משה אמת. זכותו תעמד לכל ישראל זרע אמת, עד שיחזרו לשרשם שרש אמת, אמון כן יהי רצון: (מחשוף הלבן)

באור יעקב

וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר אֲבָחַר בוּ...¹

"עד מתי ימלך עלינו שמעון לקנוי? האם תמיד הוא יהיה ראש הקהלה? הגיע הזמן להחליפו". בשל כך החליטו ביניהם שביום הבחירות כלם יבחרו באיש אחר חבר ועד הקהלה בשם לעסרי, וכך תפסק כהנתו של מר לקנוי.

משנודע הדבר למר שמעון לקנוי, כאב לו מאוד, שכן ידע כי חברו מר לעסרי לא ינהיג בטוב את הקהלה כמוהו, והרי כל כונתו היתה לטובת הקהלה. נכנס שמעון לחדרו של רבנו וספר לו את כל הענין. רבנו הבין כי דבריו של שמעון נכונים מאוד ואמר לו: "אני רואה עליך הרבה צער. אבל אני אומר לך אל תצטער ואל תתעצב בכלל. ואני מברך אותך שתצליח. ואני גם מבטיח לך שרק אתה תשאיר ראש הקהלה ולא אחר". ביום הבחירות באו כל החברים לבית הועד של הקהלה. לכל אחד נמסרה פתקא עם מעטפה כדי לבחור בראש קהלה חדש, כאשר על הפתקא עליהם לרשם את שם הנבחר. כלם כמוכּן כתבו על הפתקאות את שמו של מר לעסרי שהוא יהיה ראש קהלה, ושמו את הפתקאות בקפסולת הקלפי. בסיום, פתחו את הקפסולת והתחילו לפתח את המעטפות. על הפתקא הראשונה נרשם לקנוי, וכך גם על השנייה, וגם על השלישית, וכך על כל הפתקאות. נתפלאו כלם על הדבר הזה וכל אחד אמר: "הרי אני בחרתי בלעסרי, וכיצד יצא לקנוי?"

אבל כל בדרה לא היתה להם, שכן על כל הפתקאות נרשם לקנוי, וכך נבחר שוב מר שמעון לקנוי לראש הקהלה כפי שהבטיח לו רבנו. אז נפל פחד על כל בני ועד הקהלה, בראותם שהם טעו במחשבתם להוציא את האיש הנכון והטוב מקהלתם. לאחר בחירתו הגיע שמעון אל רבנו והודה לו על הפל, ורבנו ברכו שוב בהצלחה מרבה.

פעם בקר רבנו בעיר תמוסנת, אבל בהגיעו לעיר לא הלך כדרכו להתאכסן בביתו של ראש הקהלה מר שמעון לקנוי ז"ל, אלא הלך בתחלה להתאכסן בביתו של יהודי עני, כיון שלא רצה רבנו לגלות את עצמו שבא לעיר, כי היה בורח מן הכבוד, ולכן העדיף להתאכסן בבית קטן אצל יהודי עני, כך שאף אחד לא ידע עליו. ואולם, מן השמים גלוהו לרבנו. אותו יהודי עני התגורר ברחוב אפל מאוד שבכלל לא היה מואר, ואף גם בביתו של העני דלק רק נר אחד קטן, ואולם, כשנכנס רבנו לבית אותו העני, נהיה לפתע אור גדול בבית, עד שהאור התנוצץ ונראה עד הרחוב.

באותה שעה הלכו ראש הקהלה מר שמעון לקנוי ורעייתו לביתם, ובעברם קרוב לאותו רחוב בו התאכסן רבנו ראו אור גדול דרך החלון ונתפלאו מאוד על כך שברחוב העניים יש אור כל כך גדול. אמר שמעון לאשתו בואי נתקרב לראות מה מקור האור. כאשר התקרב, ראו דרך החלון את רבנו אביר יעקב זיע"א יושב בבית. אז הבינו מה גרם לאור הגדול בבית. שמעון, שהכיר היטב את רבנו, נכנס לבית ובקש מרבנו והפציר בו מאוד שיסור לביתו, "שכן בביתו", אמר לרבנו, "יהיה לרב יותר נוח מאשר בבית קטן זה". נענה רבנו לבקשתו משום כבודו כראש הקהלה, ויצא לדרך עם שמעון ללכת לביתו, אצלו התאכסן רבנו כמה ימים.

באותם ימים, בהם התאכסן רבנו בבית שמעון לקנוי, היו אמורות להתקיים בחירות חדשות כדי לקבץ מי יהיה ראש הקהלה הבא, שכן כל תקופת זמן נערכו בחירות כאלו. אמנם מידענו מר שמעון לקנוי היה איש צדיק וטוב לכל בני הקהלה, אך חברי הועד הקהלתי אמרו ביניהם:

קדושת יעקב

העברת השערות מפני שהם דינים

והתבוננו על מה נקרא שמו קרת, על שם שהוא חלק בלי שערות, וזה טובה עשה עמו הקדוש ברוך הוא שהוא משבט לוי ששרשם מן הגבורות, ועוד הוא נוסף בו שהוא גלגול קין דינא קשיא, ונשארו הקדוש ברוך הוא קרת חלק בלי שערות שלא יתאחזו בו הדינים יותר מדאי, ולא הכיר לא הוא ולא אתם הטובה הזאת. והנה נא בני לוי עם הפולל גימטריא קין, כלומר דעו והכירו בני לוי על מה קרת משערותיו כשמו, מפני שהוא מן הגבורות, ועוד נתוסף בו גלגול קין דינא קשיא, והקדוש ברוך הוא הקדים לו רפואה זו. וגם הלויים כיון שהם מן הגבורות עשה להם הקדוש ברוך הוא תקון זה שיעבירו תער על כל בשרם כדי שלא יתאחזו בהם הדינים כל כך, וקרח ועדתו לא הועיל בהם שום תקון:

והינו שאמר ויאמר משה אל קרת, דהינו שאמר לו היה לך להתבונן בשמך למה נקראת קרת, שאתה קרת וחלק מן השערות, וזה לטובתך שלא יתגברו בך הדינים, וזה גם כן הטעם שעושה לכם בני לוי, שתעבירו תער על כל בשרכם שלא יתגברו עליכם הדינים כיון ששרש שלכם מן הגבורות, ואתם לא נתתם לב לזה. וזהו שמעו נא בני לוי, דהינו שאתם וקרח עשה לכם הקדוש ברוך הוא תקון לזה, ולא נתתם לב להתבונן בזה, רק אתם בעצמכם מגבירים הדינים עליכם, לכן עונותיכם תשארו לבדכם וכל עדת ישראל יהיו נקיים: (מחשוף הלב)

ויאמר משה אל קרח שמעו נא בני לוי (טו ח)

יש להתבונן בפסוק זה מאי כונתו בזה. ואפשר לרמוז על פי מה שכתב רבנו זלה"ה (שער המצוות פרשת קדושים), דהשערות הם דינים, ומשום הכי הלויים ששרשם מן הגבורות כתיב בהם (ולעיל ח ט) ויהעבירו תער על כל בשרם, ובפרט מן הפרט מי שהוא משרש קין שהוא דין קשה צריך לזהר שלא לגדל שערותיו, וזהו דברי רבנו זלה"ה:

קורח' היה קרח לטובה'

והנה כשנתבונן בקרח שהיה קרח, נמצא הקדוש ברוך הוא עשה לו אות לטובה, מאחר שהוא משרש קין, עשאו הקדוש ברוך הוא קרח מן השערות שלא יתאחזו בו הדינים יותר מדאי, ואפלו הכי לא הועיל. ואפשר לזהר רמו שלמה המלך עליו השלום שאמר (קהלת ז טו) 'אשר עשה [ה]אלהים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים, האדם ישר הוא קרח, כיון שהוא מקין עשאו ה' ישר, חלק מן השערות, כדי שלא יתאחזו בו הדינים יותר מדאי, והמה בקשו חשבונות רבים, דהינו הוא ועדתו, כמו שנאמר (פסוק טו) 'אתה והם, ודהינו קרח ועדתו נקבלו על עצות רעות ובקשו חשבונות רבים, ולא התבונן קרח בטובה הזאת שעשה עמו הקדוש ברוך הוא ועשהו חלק בלי שערות, והטובה שעשה עמו הקדוש ברוך הוא הפכה הוא לרעה:

וזהו כונת משה רבנו עליו השלום שאמר לבני לוי, שמעו